

פעילות 5: סוף סוף הגיע סוף שנה - מדריך למורה

מטרות הפעילות

מטרות פעילות זו הן פיתוח אוריינות פיננסית בקרב התלמידים בהקשר של נושא התקציב הקבוצתי ומרכיביו, תוך התמודדות עם הגדרת מטרות. כמו כן תרגום התכנים לשפה מתמטית מתאימה, שימוש בארבע פעולות החשבון, יחס, אחוזים, שברים וחקר נתונים.

חיבור לחינוך הפיננסי

פעילות זו עוסקת בנושא התקציב הקבוצתי. הפעילות חושפת את התלמידים לנושא של תכנון וניהול תקציב, חשיבה על הוצאות ביחס להכנסות, וחשיבה על סדר עדיפויות בהינתן הוצאות אפשריות. בתכנון התקציב יעסקו התלמידים בהצבת מטרות, בהערכת עלות ההוצאות, ובהערכת התשלום שיש לגבות. תהליך הלמידה כולו כולל העלאת שיקולים מחיי היומיום (למשל, על מה אפשר לוותר ומה הכרחי? ועוד), כדי להעריך את ההוצאה הכספית ואת כדאיותה. נושא הפעילות פותח פתח לשאלות ערכיות הנוגעות לשיקולים בשאלה אילו חלופות עומדות בפני ההורים והתלמידים לנוכח התקציב העומד לרשותם.

בחלק מהמשימות אפשר להוזיל עלויות אם ההורים והילדים יהיו שותפים לעשייה, למשל הכנת הכיבוד למסיבה במקום הזמנת אוכל מוכן. כמו כן, התמודדות עם תקציב נמוך מהמתוכנן יכולה לעודד יצירתיות וחשיבה מחוץ לקופסה – למשל, הכנת מתנה אחת לחדר מורים במקום מתנות אישיות למורים.

מושגים פיננסיים

תקציב, הוצאות, הכנסות, הערכת הכנסות והוצאות, תקציב מאוזן.

מושגים מתמטיים

ארבע פעולות חשבון, בעיות מילוליות, אחוזים, חקר נתונים.

שיקולים ערכיים

עידוד העלאת שיקולים הנוגעים למעורבות ואחריות אישית בעשייה תוך שמירה על תקציב מאוזן.

התאמת הפעילות ואופן הפעלתה

פעילות זו מתאימה לתלמידים בכיתה ו. הפעילות היא שיעור העומד בפני עצמו. אנו ממליצים לאפשר לתלמידים לעבוד בזוגות או בקבוצות קטנות כדי לעורר שיח מתמטי. בסיום הפעילות מומלץ לערוך דיון כיתתי שבו ישתפו התלמידים בהחלטות שלהם, והדיון יעסוק בשיקולים הכלכליים, תוך הסתמכות על חישובים מתמטיים. כך יישוב השיח על אוריינות

פיננסית ומתמטית. חשוב לשלב בדיון הכיתתי שיקולים פיננסיים וגם ערכיים שהובילו לקבלת ההחלטות.

פתרון:

1. השלימו את פירוט התקציב בטבלה שלפניכם

סכום (₪):	נושא	
$90 \times 120 = 10,800$	תשלום ועד ההורים	הכנסות צפויות (₪)
₪ 10,800	סה"כ הכנסות (₪):	
$\frac{20}{100} \times 10,800 = 2,160$	כיבוד למסיבת הסיום	הוצאות צפויות (₪)
$\frac{45}{100} \times 10,800 = 4,860$	ספר מחזור	
$\frac{15}{100} \times 10,800 = 1,620$	חולצות	
$\frac{10}{100} \times 10,800 = 1,080$	פעילות שנת מצווה	
$\frac{3}{100} \times 10,800 = 324$	מתנות לצוות החינוכי ועובדי המנהלה	
$\frac{7}{100} \times 10,800 = 756$	שונות – מסיבת חנוכה, פורים וכדומה	
₪ 10,800	סה"כ הוצאות (₪):	

2. האם התקציב שתוכנן הוא תקציב מאוזן? הסבירו מדוע.

הטבלה בשאלה 1 מציגה שסך ההכנסות שווה לסך ההוצאות, ולכן אפשר לומר כי התקציב מאוזן.

3. א. שְׁעָרוּ, האם לאחר השינויים עדיין התקציב מאוזן? נמקו את השערתכם.

אם יענו התלמידים על שאלה זו דרך התבוננות בטבלה ועריכת חישוב מתמטי, אז כדאי להציע להם אופן הסתכלות נוסף, שבו בוחנים את השינוי בהוצאות מול השינוי בהכנסות. את השינוי אפשר להמחיש באופן הבא:

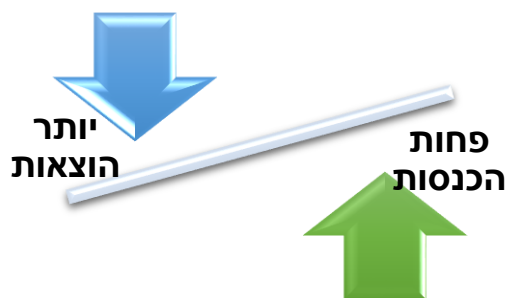
בתקציב מאוזן מתקיים שוויון בין הוצאות להכנסות.

הכנסות = הוצאות

מכיוון שההכנסות פחתו וההוצאות גדלו, יתקיים בהכרח אי-שוויון.

אי-שוויון זה ניתן להמחשה בעזרת האיור הבא:

ב. עדכנו את טבלת התקציב ובדקו אם התקציב מאוזן. הסבירו מדוע.

השינויים המוצגים בשאלה הם: בהכנסות – בתשלום ועד ההורים, ובהוצאות – על ספר מחזור.

סכום (₪)	נושא	
$10,800 - 120 \times 5 = 10,200$	תשלום ועד ההורים	הכנסות צפויות (₪)
₪ 10,200	סה"כ הכנסות (₪):	
₪ 2,160	כיבוד למסיבת הסיום	הוצאות צפויות (₪)
₪ 5,000	ספר מחזור	
₪ 1,620	חולצות	
₪ 1,080	פעילות שנת מצווה	
₪ 324	מתנות לצוות החינוכי ועובדי המנהלה	
₪ 756	שונות – מסיבת חנוכה, פורים וכדומה	
₪ 10,940	סה"כ הוצאות (₪):	

במקרה זה ההוצאות הצפויות גבוהות מן ההכנסות ב-740 ₪.

4. מה התקציב שנותר עבור משימות אלו?

נחשב את הסכום שנותר בניכוי ההוצאות:

$$10,200 - (5,000 + 1,080 + 756) = 10,200 - 6,836 = 3,364$$

בתקציב נותרו 3,364 ₪ עבור המשימות הבאות:

- כיבוד למסיבת הסיום
- חולצות
- מתנות לצוות החינוכי ועובדי המנהלה

5. כיצד הייתם מציעים לוועד ההורים לשנות את חלוקת התקציב בין הפעילויות

השונות? נמקו את בחירתכם.

אפשרויות לחלוקת תקציב שונה:

- הקטנת הסכום שהוקצה לכיבוד למסיבת הסיום. ההורים והתלמידים יוכלו להיות שותפים בהכנת הכיבוד. מעודד שיתוף פעולה, יוזמה ולקיחת אחריות.
- קניית פריט שעלותו נמוכה מאשר חולצה. למשל, כובע.
- קניית מתנה אחת משותפת לחדר המורים עבור כל צוות בית הספר: הצוות החינוכי ועובדי המנהלה. למשל, מכונת קפה.
- מתנה לבית הספר – בניית פינת ישיבה מפריטים ממוחזרים.

שאלות לדין

- האם יש לכלול בהחלטה רק שיקולים מתמטיים או גם שיקולים נוספים מחיי היומיום?
שיקולים מחיי היומיום יכולים לכלול התייחסות לפעילויות הדרושות לקראת סיום השנה, ויצירת סדר עדיפות שלהן. חשיבה על דרכים שבהן אפשר להתמודד עם העשייה, למשל על ידי מעורבות של התלמידים והוריהם, ולא דווקא על ידי רכישה חיצונית.
- מה לדעתכם אפשר לעשות כדי למנוע את ההפרש בין ההוצאות להכנסות?
הדין בשאלה זו נוגע לדין ערכי בנושא צרכנות נבונה, הגדרת מטרות וניהול אחראי של תקציב.

שינויים אפשריים במורכבות הפעילות

- **רעיונות מתמטיים** – אפשר לפשט את הפעילות בעזרת שימוש ברעיונות מתמטיים פשוטים יותר השונים מאחוזים (כגון שלמים או שברים), ובכך להתאים את הפעילות לכיתות נמוכות יותר.
- אפשר להרחיב את הדיון בעזרת חשיבה על אפשרות של יתרה בתקציב כהמשך לשאלה 5. לדוגמה: לאחר השינויים שנעשו בחלוקת התקציב נותרו בקופת הוועד 500 ₪. מה הייתם מציעים לעשות בכסף שנותר?
דיון כזה מאפשר חשיבה על דרכים הוגנות לשימוש ביתרת סכום הכסף, כמו חלוקת היתרה בין המשפחות המשלמות, או על שימושים אחרים ערכיים בכסף (למשל תרומה). חשוב להתייחס בדיון להיבט הפיננסי שבו שוב נוצר מצב של חוסר איזון תקציבי, ולהעלות שאלות בנוגע להבדלים בין מצב של עודף לעומת מצב של חוסר. מומלץ לעודד את התלמידים להעלות שיקולים ערכיים ולא רק שיקולים פיננסיים.